

ג-3700 פנינים ב-2 הכרכים יחד

ראש השנה

גליון 55

עצה נפלא להנצל מיצה"ר - ובפרט מספק איסור

ידוע שקשה לפרוש מספק איסור - יותר מוודאי איסור. כגון: הנמצא באולם שאינו יודע 'רמת ההכשר' [ומסתפק האם לאכול], וכאשר הוא רואה 'ההוא סבא גחנין ואכיל, ואותו סבא זקנו יורד לו עפ"י מדותיו', הוא "מבין" שבוודאי ההכשר כאן מעולה, ובפרט אם הוא מגיע רעב מאד. הקיצור היצה"ר מזמזם כזכור ומנסה לשבור אותו 'תאכל' 'תאכל', והעצה היא לומר לו: בוודאי! בוודאי! אני כבר אוכל, אמנם לא מיד - אלא בעוד 5 דקות. בדוק ומנסה שהיצה"ר נמלט ממנו כמו מאש, היצה"ר צריך "מזומן" [כאן, עכשיו ומיד], אם אתה מתחיל עם 'סחבת', אין לו ענין בך. רמז לדבר שאמרו (ע"ז כה): כשהרשע נטפל לצדיק, 'ירחיב לו הדרך', כדרך שעשה יעקב לעשו, כשבקש עשו ללוותו, אמר לו יעקב: אתה תלך מהר, ויאני אתנהלה לאיטי ... עד אשר אבוא אל אדוני שעירה'.

שבע יפול צדיק וקם (משלי כד טו)

■ מלחמת היצר - אינו ענין בדיעבד, אלא לכתחילה - שילחם וינצח רבי יצחק הוטנר [פחד יצחק ח"א מכתב קכת]: 'רעה חולה אצלנו, שכאשר מתעסקים אנו במעלתם של 'גדולי הדורות', אנו מביטים ב'סיכום האחרון' של מעלתם והמדרגות שהעפילו אליהם, ואנו מדלגים על הזמן שהתחוללו בקרבם מאבקים אדירים ומלחמות קשות עם יצרם וטבעם, והרושם העולה לנו כאילו יצאו צדיקים אלו מתחת ידי היוצר ב'קומתן וצביונם'.

וממשיך במכתבו: דע לך שבזמן שאתה נלחם עם היצר, הנך מתדמה אל 'הגדולים' הרבה יותר מבשעה שהנך נמצא ב'מנוחה שלמה שאתה רוצה בה'. ופירושו: 'שבע יפול צדיק וקם', שהקימה של הצדיק באה ע"י הנפילות.

התעוררות לתשובה

■ אם אינו מסגל לעצמו 'תורה ומצוות' - הגם שנשמר מחטא - לא תיקן עצמו

הרב אלישיב הביא את הידוע מה'חפץ חיים', דכתיב (תהלים כד): 'אשר לא נשא לשווא נפשי ולא נשבע למרמה'.

לא נשא לשוא נפשי - [משל]: לאחד שלוה מגביר מעות, וכשהחזיר המעות לגביר, הכיר הגביר שהם 'מעותיו הראשונות', אמר לו הלווה: אמנם כן הוא, ומה הפסדתיך? ויחר למלווה, ויאמר לו: אם כן לשווא לקחת ממני המעות.

[והנמשל]: הקב"ה לקח 'נשמה קדושה' משמי מרומים, והורידה לעולם השפל שאינו לפי כבודה, וכ"ז למען ישתכר בה האדם, אבל אם לא הרויח בה מאומה (אפי"א לא קלקל), לשוא היתה ירידתה לפה. [כפול, נמצא בתהלים כד].

אגב - נשבע למרמה - זה מה דאיתא בגמ' (נדה ל), שמשביעים אותו [ב'שעת לידה']: 'תהא צדיק ואל תהא רשע'.

למנצח לבני קרח מזמור

■ טעם שנבחר 'מזמור של בני קרח' - לפני תקיעות.

[בנין עד] טעם שנבחר המזמור של בני קרח לפני תקיעות.

אומר הגר"ד פוברסקי, שהם היו יחד עם אביהם, וברגע אחרון עשו תשובה וניצלו.

תוקעים ומריעים [תרועה]

■ מדוע מתבלבל השטן - בשעת התקיעות

[בנין עד] תוקעים ומריעים, אומרת הגמ' (ר"ה טו): כדי לערוב השטן, ואומר רש"י שכששומע שישראל מחבבין את המצוות מסתמים טענותיו.

מביאים בשם הרע"א, ע"פ הגמ' (יומא פו) שכששב מאהבה, זדונות נעשים לו כזכויות, ולכן אין השטן רוצה להשטין עליהם - דמתחבבים המצוות, ולבסוף ישובו מאהבה, ויהפך הכל לזכויות. [שוב שמעתי שכתב כן בספר 'הפלאה'].

כי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני ה' אלקינו ואת אשר איננו פה עמנו היום (כט יד):

מחשבת מוסר / פסוק זה נקרא לפני ראש השנה, שבו נקבע: מי 'אשר ישנו פה עמנו עומד היום'. ואת אשר איננו פה עמנו היום, נפשות יקרות שהיו עמנו - ואינם ר"ל.

'והחי יתן אל לבו', כמו שאמר הגר"ק, לא נאמר אריה שואג [ל' הווה] - אלא שאג [בעבר], אחר שאריה שאג 'בר"ה שעבר [וראינו את תוצאתיו] - 'מי לא ירא' בר"ה הזה.

* רש"י פי' על העתיד, אבל "מותר" לקחת מכאן מוסר.

בחדש השביעי פאחד לחדש ... ועשיתם עלה לריח ניהח לה'... (במדבר כט א ב).

■ שינה הכתוב ה'לשון' בקרבנות 'ראש השנה' - שבכולם כתוב 'והקרבתם' ובר"ה 'ועשיתם'

משנה ברורה (הלכות ר"ה תפ"א סק"ו) טעם שאומרים [בני אשכנז] סליחות ד' ימים לפני ר"ה, לפי שכמו כן מצאנו בקרבנות שטעונים 'ביקור ממום' ד' ימים לפני הקרבנות.

עוד מביא המ"ב שם: 'בכל הקרבנות [בפרשת פינחס] כתוב: 'והקרבתם' עולה ובר"ה כתוב: 'ועשיתם' עולה, ללמד שבר"ה יעשה אדם עצמו כאילו 'מקריב את עצמו' ולכן קבעו ד' ימים - לבקר כל מומי חטאתו ולשוב עליהם'.

אומר נחל אליהו: שבכל חג מביאים קרבן מעין הדבר שעליו נידונים:

בחג [הסוכות] נידונים על המים - לכך מנסכים מים / בשבועות על פירות האילן - ומביאים שתי הלחם [שגם חטה מצאנו שנקראת עץ] / בפסח על התבואה - ומביאים עומר.

ולכן בר"ה שנידון האדם עצמו - לפיכך כתיב 'ועשיתם' שיעשה 'כאילו מקריב עצמו'.

השאלה שהמ"ב מביא היא מהירושלמי (ר"ה פ"ד ה"ח) וז"ל: בכל הקרבנות כתיב 'והקרבתם' וכאן כתיב 'ועשיתם' אמר להן הקב"ה מכיון שנכנסתם לדין לפני בראש השנה ויצאתם בשלום - מעלה אני עליכם כאילו נבראתם בריה חדשה.

באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד ליעקב דבר חק ומשפט

'טעמא': דהלכה היא (סנהדרין ז): שבי"ד שחייבו כולם את הנידון, הרי הוא זכאי.

וזהו 'באין מליץ יושר' - שכולם ראו לחובה, מבקשים מהקב"ה תפעל לפי 'דבר חק ומשפט', ותזכה את החייב.

ראה עוד עה"פ (שמות י כא): 'ויהי חשך אפילה', שכן עשה שר של מצרים.

מדוע טובלים בדבש

כשם האדמו"ר מדז'יקוב, 'כוחו של הדבש' שהוא מהפך איסור להיותו [כגון רגלי דבורים שנתערבו בו, מותרים באכילה] / ועל זה אנו מרמזים, שנושב מאהבה, ועבירות יהפכו לזכויות.

◀ בעד החלון נשקפה ותיכב אם סיסרא (שופטים ה כח-ל).

■ הלימוד מ'אם סיסרא' - לתקיעת שופר

כתב הערוך: ד'מאה קולות דשופר' ילפינן מ'אם סיסרא' (תוס' ר"ה לג), דכתיב: 'יום תרועה' ותרגומו 'יום יבבא', ואין מילת 'יבבא' אלא פעם אחת ב'אם סיסרא' / וכתבו המפרשים: דבפסוקים הנ"ל איכא מאה אותיות.

יש שואלים: וכי אין לנו ללמוד 'תקיעת שופר' אלא מגויה זו?!
א. א"ק, ונראה דאין למדים התקיעות ממנה - אלא שכאן מצאנו 'בכי גדול' תכלית הבכיה, שהוא מאה קולות.

ב. שוב ראיתי [באר הפרשה], שבא ללמדנו, שלצרות יש גבול וקצבה, וכשהגיעה לנ' יבבות, אמרו [בשמים] שעדין לא די בצערה, עד שהגיעה לק' בכיות.

◀ כי אתה שומע כל שופר ומאזין תרועה

■ חילוק הלשון, 'שומע' שופר - 'מאזין' תרועה

איתא ב'ספרי' (פסק' שו) האזנה - קרוב, שמיעה - מרחוק / ראה לדבר המדרש (ילקוט פ' האזינו): שמשעה לפי שקרוב לשמים אמר (דברים לב א): 'האזינו השמים ותשמע הארץ, וישעו' לפי שהי' קרוב לארץ, אמר (ישעיהו א ב): 'שמעי שמים והאזיני ארץ'.

והביא הפמ"ג (תקצ"ב סק"א, בשם ר"ח רפפורט) דבזה אתי שפיר, במה שאומרים: 'כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה', לפי שהקב"ה קרוב ל'נשברי לב' אשר הם דומים ל'שברי התרועה'.

ו"א [באופן אחר]: לפי ש'תקיעה פשוטה' מרמו לצדיקים יציבים, והקב"ה קרוב יותר ל'חוזרים בתשובה', שהם כ'תרועה' הנפסקת ומתחדשת.

* א"ק, ולפי זה [החילוק בן שמיעה להאזנה] אתי שפיר (בראשית ד ג): שאמר למך לנשיו: 'עדה וצלה שמען קולי', וכשהתקרבו אליו (אגו) האזנה אמרתי / וגם אתי שפיר החילוק בין 'קול' - שהוא דיבור לא ברור' [לפי שהיו רחוקים], ל'אימרה' שהוא דיבורים ברורים [כשקרבו אליו].

◀ אדם יסודו מעפר וסופו לעפר

■ היכן צריך לבכות - בתפילת 'נתנה חוקך'

אמר הרב אברמסקי העולם בוכה כאן [בסופו לעפר] - ואני אינני בוכה, לפי שכך נראה וכן יאה לדבר ש'יסודו מעפר' - ש'ישוב אל העפר' / אלא על ההמשך אני בוכה: 'בנפשו יביא לחמו', שצריך הוא לשבור 'חתיכות מנפשו ומזמנו' בעמל הפרנסה [להביא לחמו], ויעל זה ידו הדווים'.

◀ זכרנו לחיים למענך אלוקים חיים

■ מתי מזכירים שם הקב"ה 'אלוקים חיים'

תשובה: ידוע שהקב"ה נקרא כפי פועלו באותה שעה / ולהבדיל המלאך אמר למנוח ואשתו (שופטים ג יח): למה זה תשאל לשמי והוא פלאי, ע"ש שכרגע 'שמי פלאי' לפי שהשליחות שלי היא לעשות את בנכם נזיר [כי יפלא] / וכן מצאנו במצרים מה שמו: 'אהיה אשר אהיה' ויאמר כה תאמר לבני ישראל אהיה שלחני אליכם.

ולכן אנו מזכירים [כאשר מתפללים על חיים], את 'ההנהגה' של 'אלוקים חיים', כי אנו מבקשים שיפעל בהנהגה זו, כדי לפקדנו לחיים.

וראה עוד בענין זה, עה"פ (דברים ה כב): 'אלוקים חיים מדבר מתוך האש'.

◀ עיקרי האמונה רמוזים בתקיעת השופר

בעל ספר העקרים מביא ש'עיקרי האמונה' רמוזים ב'מלכויות', זכרונות, ושופרות':

מלכויות - כנגד יחוד ה' לדעת שהוא יחיד בעולם / זכרונות - הוא ענין השגחה על הבריות ושכר ועונש 'אתה פוקד כל יצורי קדם, לפניך נגלו כל תעלומות' / ושופרות - ענין תורה מן השמים, 'אתה נגלת בענן כבודך על עם קדשך לדבר עמם מן השמים השמעתם קולך'.

◀ קריאת התורה דראש השנה

■ מדוע דוחים הזכרת זכות 'עקידת יצחק' - ליום השני

א"ק, בקריאת התורה ביום הראשון, אין מזכירים כלל זכות 'עקידת יצחק', ואמנם יש כאן 'פקידת עקרונות': ה' פקד את שרה, ובהפטרות גם מוזכר 'פקידת חנה', ואמרין בגמ' (ר"ה י): כר"ה נפקדו שרה רחל וחנה. אבל 'עיקר זכות העקידה', דוחים ליום השני, והרי ביום הראשון איכא 'דינא קשה'?

א. מג"ש, דוחים העקידה ליום השני, להזכיר זכות שאנו שומרים 'מצוות דרבנן' [תקיעות ביום השני], וזה בהקדם

שאלה: מדוע אומרים 'עקדת יצחק' ולא 'עקדת אברהם'? ועונים: שאברהם שמע בכבואה - אבל יצחק קיבל מאברהם והאמין בו.

ב. ובני שמואל הי"ו, אמר [דביום ראשון] כתיב: 'כי שמע אלוקים אל הנער כאשר הוא שם', ואמרו בגמ' (ר"ה טז): לימוד זכות על ישמעאל [שלפי מעשיו של עכשיו הוא נידון].

◀ אבינו מלכנו, זכור רחמין וכבוש כעסך .. ושנאת חנם

■ מדוע מבקשים בתפילה על ביטול 'שנאת חנם' - ולא על ביטול כל 'סוגי השנאה'

יכלה דבר וחרב ורעב ושבי ומשחית ועוון, ומגיפה ופגע רע וכל מחלה וכל קטטה, וכל מיני פורעניות, וכל גזירה רעה ושנאת חנם, מעלינו ומעל כל בני ברייתך'.

א"ק, צ"ב מדוע מבקשים על ביטול 'שנאת חנם', ולא על ביטול 'ל מיני שנאה' [בין חנם, ובין שלא על חנם]?

א. ואמר לי ת"ח שיש פותרים זה כך, דבתחילה הי' כתוב ש"ח, וצ"ל 'שאר חולאים'.

ב. שו"ר בשם [?] דכל שנאה 'של חנם היא', לפי שהכל נגזר משמים, ומה לך להתרגז על פלוני שציער אותך, [וכן אמר דוד כשקללו שמעי (ש"ב טז): ה' אמר לו קלל].

■ האם אין ל'התרעם', על אדם שעשה לנו רעה - מאחר והכל נגזר משמים

א"ק, אמנם עדיין חסר בתירוץ זה, שהרי [בהיפוך] כשאדם מיטיב לחבירו, חייב [המקבל טובה] להודות לו * - ומדוע לא יהי' בהיפוך כאשר הוא עושה רע?!

ג. שו"ר תירוץ יפה מהכל, שכאשר שונא הוא את העובר עבירה' - מצוה הוא עושה (פסחים קיג), ובוודאי שאין להתפלל על ביטול מצוה זו [לכך ממעט ואומר שאינו מבקש בתפילה - אלא על שנאת חנם].

א"ק, ו'שנאת חנם הואיל ואתיא לידן נימא בה מילתא: מדוע יש מצוה ל'שנאו', מה תועלת יש במצוה זו [חוץ מ'לאכול את הלב']?

תשובה: 'כמים פנים לפני' וכו' (משלי כז), וכאשר ישנא את הרשע גם הרשע ישנאנו (כן כתבו התוס' שם), ותהא התועלת שיפרד ממנו.

* גמ' (ב"ק צב) 'חמריה למריה טיבותא לשקיייה, פי' שיש לך להכיר טובה, למשקה אותך יין, אע"פ שאין היין משלו. [א"ק, לפי שיש להכיר טובה גם לשליח].

◀ ושבת עד ה' אלוקיך ושמעת בקולו (דברים ד, ל, שם ל, ב)

■ החזור בתשובה - בתחילת הדרך - יש 'סיוע מיוחד' מן השמים

[מתוך שיחותיו של רבי יעקב אדלשטיין שליט"א] אומר הרמב"ן: 'כאן כתב מצוות תשובה * , ורבינו יונה, כתב (תחילת שערי תשובה) [שיש כאן הבטחה]: 'כי יעזור ה' לשבים כאשר אין ידם משגת', והיינו כאשר אדם עושה השתדלות ככל יכולתו, והגיע למקום שאינו יכול להתקדם - אז יעזרה ה' [מסתבר שסמך יתדותיו על הפסוק הבא, 'כי אל רחום ה' לא ירפך']'.

ומסיף [רי"א]: 'באים אלי הרבה 'בעלי תשובה' ותיקים, ואומרים: שבשנים הראשונות הי' להם קל לכוון בתפילה, והמידות היו מתקונות, ולא היו תאוות, וכו', ועתה אין הדברים הולכים בקל...?'

ואני משיב להם: שכשילד לומד ללכת האמא נותנת לו יד, והולכת עמו בכל פסיעה, וכאשר גדל לא מחזיקה אותו.

* א"ק, לכאורה גם הפסוק (דברים ל יט): 'ובחרת בחיים', מצווה על קיום התורה, וכן על ה'תועה מן הדרך' לשוב אל דרך החיים.

◀ ותבכה ולא תאכל (ש"א א ז) / הפטרת ר"ה

■ האם יש ענין לאדם שלא לאכול קרבנות - כאשר הוא שרוי בצער

א"ק, צ"ב הלא מדובר באכילת קרבנות שאכילתם מצוה?

ואולי יש 'ענין' שלא לאכול קדשים בצער / וכן יש לבדוק מה נאמר בפסוק (במדבר יח ח): 'ואני הנה נתתי לך' - ופרש"י, 'בשמחה', האם יש מעלה באכילת כ"ד מתנות כהונה בשמחה. ועל מי הולך מילת 'בשמחה' על הקב"ה - או על אהרן.

[שוב מצאתי אחר זמן רב בלימוד הדף יומין גמ' (יזמא יד), דאין לאכול קדשים בצער, וכך כתב רש"י (שם): ובקדשים בעינן שמחה וגדולה, דכתיב (במדבר יח): 'לך נתתים למשחה' כדרך שהמלכים אוכלים (חולין קלב):]